

AUDİTİN RƏHBƏR PRİNSİPLƏRİNİN LİMA BƏYANNAMƏSİ

Giriş

Ali Audit Qurumlarının Beynəlxalq Təşkilatının (INTOSAI) IX Kongresi Lima şəhərindəki görüşündə:

- dövlət vəsaitlərinin effektiv və təyinatı üzrə istifadəsinin dövlət maliyyə idarəetməsi və səlahiyyətli orqanların bu sahədəki qərarlarının nəticəliliyi üçün ən vacib ilkin şərtlərdən biri olduğunu nəzərə alaraq;
- bu məqsədə çatmaq üçün hər bir ölkənin müstəqilliyi qanunla təmin edilən Ali Audit Qurumuna malik olması zərurətini nəzərə alaraq;
- dövlət fəaliyyətinin sosial və iqtisadi sahələrə doğru genişlənməsi və beləliklə, ənənəvi maliyyə çərçivəsinin məhdudiyətlərindən kənarında fəaliyyət göstərməsi baxımından belə qurumların mövcudluğu zərurətini nəzərə alaraq;
- Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məqsədlərinə uyğun olaraq dövlətin stabilliyi və inkişafı üçün dövlət vəsaitlərindən düzgün və səmərəli istifadə edilməsinin, etibarlı maliyyə idarəetməsinin inkişafının, inzibati fəaliyyətin düzgün təşkilinin, obyektiv hesabatlar dərc etməklə dövlət orqanları və geniş ictimaiyyət ilə məlumat mübadiləsinin auditin xüsusi məqsədləri kimi çox vacib olmasını nəzərə alaraq;
- INTOSAI-nın əvvəlki konqreslərində, plenar iclaslarında qəbul edilmiş qətnamələrin bütün üzv ölkələr tərəfindən yayılmasına razılıq verilməsini nəzərə alaraq

QƏRARA ALIR:

“Auditin Rəhbər Prinsiplərinin Lima Bəyannaməsi” adlı sənəd nəşr edilsin və yayılsın.

I. Ümumi müddəalar

Maddə 1. Auditin məqsədi

Audit və onun təşkili dövlət maliyyə idarəetməsi sistemində dövlət vəsaitlərinin idarəedilməsinə xas olan bir anlayışdır və inama əsaslanır. Audit öz-özlüyündə məqsəd deyildir, tənzimləyici sistemin tərkib elementi olmaqla, məqsədi qabaqcadan maliyyə idarəetməsinin qanunilik, effektivlik, nəticəlilik və qənaətlilik prinsiplərinin pozulmasını və qəbul edilmiş standartlardan kənarlaşmaları aşkar edərək fərdi hallarda təshihəedici tədbirlərin həyata keçirilməsini, müvafiq işçilərin öz məsuliyyətini dərk etməsini, qanun pozuntularının aradan qaldırılmasını və ən azı məhdudlaşdırılmasını təmin etməkdir.

Maddə 2. İlkin (pre) və sonrakı (post) audit

1. İlkin audit faktların müəyyən edilməsindən əvvəl inzibati və ya maliyyə fəaliyyətinin yoxlanılmasını nəzərdə tutur. Sonrakı audit isə müəyyən faktdan sonra həyata keçirilir.

2. Səmərəli ilkin audit dövlət vəsaitlərinin effektiv idarə olunması üçün dövlətin üzərinə qoyulmuş zəruri vəzifədir. Bu, Ali Audit Qurumu və ya başqa audit təşkilatları tərəfindən həyata keçirilə bilər.

3. Ali Audit Qurumu tərəfindən həyata keçirilən ilkin audit, pozuntular baş verməzdən əvvəl onların qarşısını almağın mümkünlüyü baxımından üstünlüyə malik olsa da, iş yükünü hədsiz dərəcədə artırmaq və qanun qarşısında məsuliyyət sərhədlərinin qeyri-dəqiqliyini yaratmaq kimi çatışmamazlıqlara malikdir. Ali Audit Qurumu tərəfindən həyata keçirilən sonrakı audit günahkar şəxslərin məsuliyyət məsələsini ön plana çəkir. Bu, dəymiş zərərin

əvəzinin ödənilməsinə və pozuntuların təkrarlanmasının qarşısının alınmasına gətirib çıxara bilər.

4. Ali Audit Qurumu tərəfindən ilkin auditin keçirilib-keçirilməməsi hər bir ölkənin hüquqi şəraiti və şərtləri, o cümlədən tələbləri ilə müəyyən olunur. Sonrakı audit isə ilkin auditin keçirilib-keçirilməməsindən asılı olmayaraq Ali Audit Qurumunun mütləq vəzifəsidir.

Maddə 3. Daxili və kənar audit

1. Daxili audit xidmətləri hökumətin ayrı-ayrı təsisatları və təşkilatlarının tərkibində yaradılırlar, lakin kənar audit xidmətləri yoxlanılan təşkilatların təşkilati strukturunun bir hissəsi deyildir. Ali Audit Qurumları kənar audit xidmətləridir.

2. Daxili nəzarət xidmətinin, tərkibində yaradıldığı təşkilatın rəhbərinə tabe olması zəruridir. Buna baxmayaraq o, müvafiq struktur çərçivəsində mümkün qədər funksional və təşkilati müstəqilliyə malik olmalıdır.

3. Ali Audit Qurumu kənar audit xidməti olaraq daxili audit xidmətinin effektivliyini yoxlamalıdır. Əgər daxili audit xidmətinin effektiv olması müəyyən edilərsə, onda Ali Audit Qurumunun səlahiyyətlərinə xələl vurmamaq şərti ilə, tam auditin keçirilməsi, vəzifələrin məqsədmüvafiq bölüşdürülməsi və ya verilməsi və Ali Audit Qurumu ilə daxili audit xidməti arasında əməkdaşlığın təmin edilməsi istiqamətlərində səylər göstərilə bilər.

Maddə 4. Qanunilik audit, düzgünlük audit və səmərəlilik audit

1. Ali Audit Qurumunun ənənəvi vəzifəsi maliyyə inzibətçiliğinin və mühasibat hesabatlarının qanuniliyinin və düzgünlüyünün yoxlanılmasıdır.

2. Xüsusi əhəmiyyət kəcb edən bu növ auditdən əlavə dövlət inzibətçiliğinin yerinə yetirilməsinin, qənaətliliyinin, effektivliyinin və nəticəliliyinin yoxlanılmasına yönəldilən səmərəlilik audit kimi eyni dərəcədə əhəmiyyətli olan audit növü də mövcuddur. Səmərəlilik audit yalnız xüsusi maliyyə əməliyyatlarını deyil, həmçinin təşkilati və inzibati sistemlər də daxil olmaqla dövlət fəaliyyətinin bütün tərəflərini əhatə edir.

3. Ali Audit Qurumunun audit işinin məqsədləri olan maliyyə inzibətçiliğinin qanuniliyi, düzgünlüyü, qənaətliliyi, effektivliyi və nəticəliliyi, əsasən, eyni dərəcədə vacibdir. Bununla yanaşı, hər bir Ali Audit Qurumu şəraitdən asılı olaraq öz prioritetlərini müəyyən edir.

II. Müstəqillik

Maddə 5. Ali Audit Qurumunun müstəqilliyi

1. Ali Audit Qurumu yalnız audit həyata keçirilən təsisatdan asılı olmadıqda və kənar müdaxilələrdən mühafizə olunduqda qarşısına qoyulmuş vəzifələri obyektiv və səmərəli yerinə yetirə bilər.

2. Dövlət orqanları ümumilikdə dövlətin bir hissəsi olduqları üçün mütləq müstəqilliyə malik olmasalar da, Ali Audit Qurumu onun üzərinə qoyulmuş məsələləri həll etmək üçün tələb olunan funksional və təşkilati müstəqilliyə malik olmalıdır.

3. Ali Audit Qurumunun təsis edilməsi və onun müstəqilliyinin zəruri səviyyəsi Konstitusiyaya ilə təsbit edilməli, təfəsilatı isə müvafiq qanunvericiliklə müəyyən olunmalıdır. Xüsusilə, Ali Audit Qurumu, müstəqilliyinə və audit mandatına olunacaq istənilən müdaxiləyə qarşı ali məhkəmənin malik olduğu adekvat qanuni müdafiə ilə təmin olunmalıdır.

Maddə 6. Ali Audit Qurumunun üzvlərinin və əməkdaşlarının müstəqilliyi

1. Ali Audit Qurumunun müstəqilliyi onun üzvlərinin müstəqilliyi ilə ayrılmaz surətdə bağlıdır. Ali Audit Qurumu adından qərar qəbul edən və üçüncü tərəf qarşısında bu qərarlara

görə məsuliyyət daşıyan şəxslər üzvlər sayılır, başqa sözlə, onlar kollegial rəhbər orqanların üzvləri və ya təkbəşinə idarə olunan Ali Audit Qurumunun rəhbəridir.

2. Üzvlərin müstəqilliyinə Konstitusiya ilə təminat verilməlidir. Xüsusilə, onların işdən azad olunması proseduru da Konstitusiyada əks edilməli və onların müstəqilliyinə xələl yetirilməməlidir. Ali Audit Qurumunun üzvlərinin vəzifəyə təyinedilməsi və vəzifədən azad edilməsi qaydası hər bir ölkənin konstitusional strukturundan asılıdır.

3. Öz peşəkar fəaliyyətlərində Ali Audit Qurumunun audit heyəti yoxlanılan təşkilatların təsirinə məruz qalmamalı və belə təşkilatlardan asılı olmamalıdır.

Maddə 7. Ali Audit Qurumlarının maliyyə müstəqilliyi

1. Ali Audit Qurumları öz vəzifələrini yerinə yetirmək üçün maliyyə vəsaitləri ilə təmin edilməlidirlər.

2. Lazım olduğu təqdirdə Ali Audit Qurumunun zəruri maliyyə vəsaitləri əldə etmək məqsədilə bilavasitə milli büdcə üzrə qərarlar qəbul edən dövlət orqanına müraciət etmək hüququ olmalıdır.

3. Ali Audit Qurumunun onun üçün büdcədə ayrıca sətirlə ayrılmış vəsaitdən ayrı-ayrı istiqamətlər üzrə öz səlahiyyətləri çərçivəsində istifadə etmək hüququ olmalıdır.

III. Parlament, hökumət və inzibati orqanlar ilə münasibətlər

Maddə 8. Parlament ilə qarşılıqlı münasibətlər

Ali Audit Qurumlarının Konstitusiya və qanunla təsbit edilmiş müstəqilliyi bu orqana hətta parlamentin nümayəndəsi kimi çıxış etdiyi və sonuncunun göstərişi ilə yoxlama keçirdiyi hallarda da yüksək dərəcəli təşəbbüslə və muxtariyyətlə işləməyə təminat verir. Ali Audit Qurumu ilə parlament arasında olan qarşılıqlı münasibətlərə dair müddəalar hər bir ölkənin şərait və tələblərinə uyğun olaraq milli Konstitusiya ilə müəyyən edilməlidir.

Maddə 9. Hökumət və inzibati orqanlar ilə qarşılıqlı münasibətlər

Ali Audit Qurumları hökumətin, inzibati orqanların və ona tabe olan digər qurumların fəaliyyətinin auditini həyata keçirir. Lakin bu, hökumətin Ali Audit Qurumuna tabe olması demək deyildir. Xüsusilə, hökumət öz fəaliyyəti və səhvlərinə görə tam şəkildə və müstəsna olaraq məsuliyyət daşıyır, Ali Audit Qurumunun ekspert rəylərinin və audit sübutlarının hüquqi yolla və qanuni mühakimə şəklində açıqlanmadığı halda da hökumət özünü bu məsuliyyətdən azad edə bilməz.

IV. Ali Audit Qurumunun hüquqları

Maddə 10. Tədqiqat hüquqları

1. Ali Audit Qurumunun maliyyə inzibatçılığına aid olan bütün sənədləri əldə etmək imkanı, şifahi və ya yazılı şəkildə onun lazım bildiyi istənilən məlumatı tələb etmək hüququ olmalıdır.

2. Ali Audit Qurumu hər bir audit üçün auditin bilavasitə yoxlanılan təşkilatda və ya Ali Audit Qurumunun özündə həyata keçirilməsinin məqsədəuyğunluğu barədə özü qərar qəbul etməlidir.

3. Məlumatların və ya tələb olunan sənədlərin və digər maliyyə arayışlarının Ali Audit Qurumuna təqdim edilmə müddəti qanun və ya fərdi hallarda Ali Audit Qurumu tərəfindən məhdudlaşdırılmalıdır.

Maddə 11. Ali Audit Qurumunun qərarlarının icrası

1. Audit aparılan təşkilat qanunla və ya Ali Audit Qurumu tərəfindən xüsusi olaraq müəyyən edilmiş müddətdə Ali Audit Qurumunun audit sübutlarına şərh verməli və audit sübutlarının nəticələrinə dair həyata keçirilmiş tədbirləri göstərməlidir.

2. Ali Audit Qurumunun qərarları qanunsuz və ya əsassız olaraq icra edilmədikdə Ali Audit Qurumu lazımi tədbirlərin həyata keçirilməsi və müqəssirlərin məsuliyyətə cəlb olunması tələbi ilə səlahiyyətli orqanlara müraciət etmək hüququna malik olmalıdır.

Maddə 12. Ekspert rəyi və məsləhət hüquqları

1. Zərurət olduqda Ali Audit Qurumu maliyyə məsələlərinə aid olan qanun və digər sənədlərin layihələri üzrə qeydlər də daxil olmaqla öz peşəkar biliyini və təcrübəsini ekspert rəyi şəklində parlamentin və inzibati orqanların diqqətinə çatdırıb bilər. İnzibati orqanlar belə ekspert rəyinin qəbuluna və ya rədd edilməsinə tam məsuliyyət daşmalıdır; bundan əlavə Ali Audit Qurumunun bu əlavə vəzifəsi onun gələcək audit sübutlarına təsir etməməli və auditin effektivliyini azaltmamalıdır.

2. Digər tərəfdən, hesabatlılıq prosedurlarının məqbul və imkan daxilində vahid formaya salınmasına dair normativ aktlar yalnız Ali Audit Qurumu ilə razılaşdırılmaqla qəbul olunmalıdır.

V. Audit metodları, audit heyəti, beynəlxalq təcrübə mübadiləsi

Maddə 13. Audit metodları və prosedurları

1. Ali Audit Qurumu auditini onun tərəfindən qəbul edilmiş proqrama uyğun keçirməlidir. Müəyyən dövlət orqanlarının xüsusi hallarda auditin keçirilməsinə dair sorğu göndərmək hüququ qüvvədə qalır.

2. Audit hər şeyi çox nadir hallarda əhatə etdiyinə görə Ali Audit Qurumunun bir qayda olaraq seçmə üsulundan istifadə etməsi zəruri olur. Lakin audit obyektləri müəyyən model əsasında seçilməli, maliyyə inzibatchılığının keyfiyyətli və düzgün idarə edilməsi haqqında mümkün qərarın verilməsi üçün onların sayı kifayət qədər çox olmalıdır.

3. Audit üsulları maliyyə idarəetməsi üzrə tətbiq olunan elmi-texniki tərəqqiyə hər zaman uyğunlaşdırılmalıdır.

4. Auditorlarına kömək məqsədilə auditin keçirilməsinə dair Ali Audit Qurumu tərəfindən qaydalar və təlimatların hazırlanması məqsədmüvafiqdir.

Maddə 14. Audit heyəti

1. Ali Audit Qurumunun üzvləri və əməkdaşları onların üzərinə qoyulmuş vəzifələri tamamilə yerinə yetirmək üçün müvafiq ixtisasa və əxlaqi dürüstlüyə malik olmalıdırlar.

2. Ali Audit Qurumuna işə qəbul zamanı onların orta səviyyədən yüksək olan nəzəri biliklərə və qabiliyyətə, müvafiq iş təcrübəsinə malik olmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.

3. Ali Audit Qurumunun bütün üzvlərinin və əməkdaşlarının idarədaxili, universitet və beynəlxalq proqramlar vasitəsilə nəzəri və təcrübə cəhətdən peşəkar hazırlığının təkmilləşdirilməsinə maksimum diqqət yetirilməlidir. Bu cür inkişaf bütün mümkün maliyyə və təşkilati vasitələrlə həvəsləndirilməlidir. Peşəkar hazırlıq hüquqi, iqtisadi və mühasibat bilikləri üzrə əhəmiyyətli çərçivənin ardınca həyata keçirilməli və məlumatların elektron işlənilməsi kimi digər işgüzar idarəçilik sahələrini də əhatə etməlidir.

4. Audit heyətinin yüksək ixtisaslı kadrlarla təmin edilməsi üçün əmək haqqının səviyyəsi bu növ məşğulluq növünə xas olan xüsusi tələblərlə uzlaşdırılmalıdır.

5. Audit heyətinin xüsusi vərdiş və bacarığa malik olmadığı hallarda Ali Audit Qurumu auditə kənar ekspertləri dəvət edə bilər.

Maddə 15. Beynəlxalq təcrübə mübadiləsi

1. Ali Audit Qurumlarının beynəlxalq təşkilatları çərçivəsində fikir və təcrübənin beynəlxalq mübadiləsi Ali Audit Qurumunun öz vəzifələrini yerinə yetirməsi baxımından səmərəli kömək vasitəsidir.

2. Bu məqsədə regional işçi qrupları tərəfindən BMT və digər təşkilatlarla müştərək şəkildə beynəlxalq konqreslər, təlim seminarlarının təşkil edilməsi və xüsusi dövri jurnalın dərc olunması yolu ilə nail olunur.

3. Bu istiqamət üzrə fəaliyyət və səylərin genişləndirilməsi və fəallaşdırılması arzu olunandır. Müqayisəli qanunvericilik bazası əsasında dövlət auditü üzrə vahid terminologiyanın inkişaf etdirilməsi xüsusilə vacibdir.

VI. Hesabat

Maddə 16. Parlament və ictimaiyyət qarşısında hesabat

1. Ali Audit Qurumunun həyata keçirilən auditlərin yekunları barədə hər il və birbaşa parlamentə və ya digər səlahiyyətli dövlət orqanına hesabat vermək səlahiyyəti və borcu Konstitusiyaya ilə təsbit olunmalıdır. Həmin məruzə dərc olunmalıdır. Bu, məlumatın yayılmasını və müzakirəsini təmin edəcək və Ali Audit Qurumunun qərarlarının həyata keçirilməsi üçün daha əlverişli imkanlar yaradacaqdır.

2. Ali Audit Qurumu il ərzində müəyyən vacib və əhəmiyyətli qərarlar üzrə hesabat vermək səlahiyyətinə malik olmalıdır.

3. Ümumiyyətlə, illik hesabat Ali Audit Qurumunun bütün fəaliyyətini əhatə etməlidir, yalnız hesabatdakı maraqların qorunmalı olduğu və ya qanunla qorunduğu hallarda Ali Audit Qurumu bu maraqların açıqlanmasının faydasını diqqətlə ölçüb-biçməlidir.

Maddə 17. Hesabat metodu

1. Hesabat faktlar, onların obyektiv və dəqiq qiymətləndirilməsi əsasında hazırlanmalı, işin məğzinin şərhilə kifayətlənməlidir. Hesabatın dili aydın və hamı tərəfindən başa düşülən olmalıdır.

2. Ali Audit Qurumu aşkar etdiyi audit sübutlarına dair audit həyata keçirilən təşkilatın münasibətinə lazımı diqqət yetirməlidir.

VII. Ali Audit Qurumunun audit səlahiyyətləri

Maddə 18. Audit səlahiyyətlərinin Konstitusiyaya əsası, dövlət maliyyə idarəetməsinin auditü

1. Ali Audit Qurumunun əsas audit səlahiyyətləri Konstitusiyaya ilə təsbit olunmalıdır; təfsilatlar isə qanunvericiliklə müəyyən edilə bilər.

2. Audit səlahiyyətlərinin konkret şərtləri hər bir ölkənin şəraiti və tələblərindən asılı olaraq müəyyən edilməlidir.

3. Bütçədə əks olunub-olunmamasından və necə əks olunmasından asılı olmayaraq dövlət maliyyəsi üzrə bütün əməliyyatlar Ali Audit Qurumu tərəfindən həyata keçirilən auditin obyektü olmalıdır. Milli bütçədən dövlət maliyyəsinin bir hissəsinin çıxarılması onun audit prosesindən kənar qalmasına əsas vermir.

4. Ali Audit Qurumu həyata keçirdiyi auditlər vasitəsi ilə büdcə təsnifatının dəqiq müəyyən edilməsinə və mühasibat sisteminin isə mümkün qədər sadə və aydın olmasına səy göstərməlidir.

Maddə 19. Xarici ölkələrdə yerləşən dövlət orqanlarının və digər təşkilatların auditi

Ümumi prinsip kimi xaricdə yerləşən dövlət orqanları və digər təşkilatlar da Ali Audit Qurumu tərəfindən audit olunmalıdırlar. Belə təşkilatların yoxlanılması zamanı beynəlxalq hüquqla müəyyən edilmiş məhdudiyyətlərə əməl olunması məsələsinə lazımi diqqət yetirilməlidir; beynəlxalq hüquq inkişaf etdikcə və lazım olduqca bu məhdudiyyətlər aradan qalxacaq.

Maddə 20. Vergilərin auditi

1. Ali Audit Qurumu vergi daxilolmalarının mümkün qədər geniş auditini aparmaq və bu zaman ayrı-ayrı fərdlərin vergi sənədlərini də nəzərdən keçirmək səlahiyyətlərinə malik olmalıdır.

2. Vergilərin auditi ilk növbədə onun qanunilik və düzgünlük auditidir. Lakin Ali Audit Qurumu vergi haqqında qanunun tətbiq olunmasının audit zamanı həmçinin sistemin və gəlirlərin daxil olmasının effektivliyini, daxilolmalar üzrə məqsədlərin əldə olunmasını yoxlamalı, lazım olduqda müvafiq qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsinə dair təkliflər irəli sürməlidir.

Maddə 21. Dövlət müqavilələri və dövlət işləri

1. Dövlət orqanları tərəfindən sifarişlərə və dövlət işlərinə sərf olunan vəsaitlərin əhəmiyyətli dərəcədə olması bu vəsaitlərdən istifadə üzrə hərtərəfli auditin həyata keçirilməsini zəruri edir.

2. Dövlət satınalmalarına dəvət qiymət və keyfiyyətin şərtləri üzrə daha sərfəli təklifin əldə edilməsi üçün ən əlverişli prosedurdur. Dövlət satınalmaları keçirilmədən işə başlandığı və ya mal alındığı halda Ali Audit Qurumu bunun səbəbini müəyyənləşdirməlidir.

3. Dövlət işlərinin audit zamanı Ali Audit Qurumu belə işlərə nəzarətin həyata keçirilməsi üçün müvafiq standartların işlənilib hazırlanmasına kömək etməlidir.

4. Dövlət işlərinin audit yalnız ödənişlərin düzgünlüyünü deyil, həmçinin idarəetmə strukturunun effektivliyini və bu sahədə işlərin keyfiyyətini də əhatə etməlidir.

Maddə 22. Məlumatın elektron işlənməsi üzrə vasitələrin auditi

Məlumatın elektron işlənməsi üzrə vasitələrə sərf edilən böyük həcmli vəsaitlər də müvafiq auditin aparılmasını tələb edir. Belə yoxlamalar sistemli şəkildə həyata keçirilməlidir və bu zaman tələbatın planlaşdırılması, elektron avadanlığın qənaətlə istifadə olunması, daha çox audit həyata keçirilən təşkilatın inzibati rəhbərliyindən müvafiq qaydada seçilmiş mütəxəssis heyətinin istifadəsi, avadanlıqdan sui-istifadə hallarının qarşısının alınması, əldə olunan məlumatların əhəmiyyəti kimi aspektlərə fikir verilməlidir.

Maddə 23. Dövlətin iştirakı ilə kommersiya müəssisələri

1. Hökumətin iqtisadi fəaliyyətinin genişlənməsi özəl sektor üzrə qanunlar əsasında tez-tez müəssisələrin yaradılması ilə nəticələnir. Əgər belə müəssisələrdə hökumətin payı əhəmiyyətlidirsə, xüsusilə bu pay idarəetmə hüququnu verirsə, bu müəssisələr də Ali Audit Qurumunun audit obyekt olmalıdırlar.

2. Bu auditlərin sonrakı (post) audit kimi həyata keçirilməsi daha məqsədə müvafiqdir; onlar qənaətlilik, effektivlik və nəticəlilik kimi məsələlərə yönəldilməlidir.

3. Belə müəssisələrin auditini haqqında parlament və ictimaiyyət üçün hesabatlar istehsalat və ticarət sirrlərinin qorunması tələblərinə əməl olunmaqla tərtib olunmalıdır.

Maddə 24. Subsidiya verilən qurumların auditini

1. Ali audit orqanı dövlət fondlarından ayrılan subsidiyaların istifadəsinin auditini həyata keçirmək səlahiyyətinə malik olmalıdır.

2. Subsidiyanın məbləği xüsusilə böyük olduqda və ya subsidiya verilmiş təşkilatın gəlir və ya kapitalına nisbətən yüksək olduqda audit subsidiya verilən təşkilatın bütün maliyyə fəaliyyətini əhatə etməlidir.

3. Subsidiyadan sui-istifadə halı aşkar edilərsə, bu, subsidiyanın geri ödənilməsi tələbi ilə nəticələnməlidir.

Maddə 25. Beynəlxalq və çoxmillətli qurumların auditini

1. Xərcləri üzv dövlətlərin yardımları hesabına ödənilən beynəlxalq və çoxmillətli təşkilatlar ayrı-ayrı ölkələrdə keçirilən auditə oxşar kənar müstəqil auditin obyektinə olmalıdırlar.

2. Belə auditlər bu qurumlarda istifadə edilən resursların səviyyəsi və bu təşkilatların məqsədləri nəzərə alınmaqla həyata keçirilsə də, bu auditdə istifadə olunan standartlar üzv ölkələrdə Ali Audit Qurumları tərəfindən aparılan auditin standartları ilə oxşar olmalıdır.

3. Belə auditin müstəqilliyinin təmin edilməsi üçün kənar audit orqanının üzvləri əsasən Ali Audit Qurumlarından təyin edilməlidirlər.